

Fylkestingsprogram

Trøndelag KrF

2019- 2023

SAMMEN FOR ET
VARMERE SAMFUNN

KrF bygger sin politikk på den kristendemokratiske ideologi.

Vårt verdigrunnlag er hentet fra Bibelen, den kristne kulturarven og grunnleggende menneskerettigheter og har sin forankring i det kristne menneskesynet, nestekjærligheten og forvalteransvaret.

KrF vil bygge et varmere samfunn, der vi slår ring om det som virkelig betyr noe for samfunnet; der vi bryr oss om det som virkelig betyr noe for folks hverdag; og der vi tar tak i de viktigste utfordringene i vår tid.

Globalt står vi overfor store utfordringer: klimaendringene, fattigdomsbekjempelse og mennesker på flukt som følge av krig og forfølgelse. Disse utfordringene må prege politikken og løses gjennom nasjonale, regional og lokale tiltak.

Kapittel I: Bolyst og livskvalitet

Folkehelse

Folkehelse og forebygging

Tannhelse

Kunst, kultur og frivillighet

Kunst og kultur

Frivillighet

Sørsamisk kultur

Inkludering og universell utforming

Integrering og inkludering

Universell utforming og velferd for funksjonshemmede

Kapittel II: Kompetanse, verdiskaping og naturressurser

Oppvekst og videregående opplæring

Videregående skoler og voksenopplæring

Landbruk, arealdisponering og viltforvaltning

Jordbruk

Skogbruk

Arealdisponering viltforvaltning

Havbruk

Havbruk og oppdrettsnæring

Kapittel III: Regionale tyngdepunkt og kommunikasjon

Kommunikasjon

Kollektivtransport

Samferdsel og veier

Mobilnett og bredbånd

Regional utvikling og næringsliv

Regional utvikling

Turisme og internasjonalisering

Forskning og samfunnsplanlegging

Samfunnssikkerhet og beredskap

Beredskap til lands og til vanns

Kapittel IV: Klima, energi og miljø

Klima og miljø

Kapittel I: Bolyst og livskvalitet

Trøndelag er et mangfoldig fylke med gode forutsetninger for bolyst, trivsel og livskvalitet. Fylkeskommunen har en viktig oppgave i å legge til rette for bosetting og verdiskaping i hele fylket. Trøndelag er rikt på naturressurser. Skal disse forvaltes på en god måte må det bo folk der ressursene er. Et samfunn som gir trygghet, inkludering og gode mulighet for å få bruke ressursene sine, er et samfunn å bo og leve i. Jobb, utdanning og kulturtilbud er viktige faktorer for livskvalitet.

Kommuner og fylkeskommuner opplever at det innen flere områder er en dreining mot mer sentralstyring og byråkratisering. KrF er kritisk til denne utviklingen og ønsker et politisk system der avgjørelser skal fattes av demokratiske organer så nær de det gjelder som mulig. Vi vil derfor være en aktiv pådriver for mer reell makt og økonomisk handlingsrom til lokalt og regionalt folkevalgt nivå.

Folkehelse

Folkehelse og forebygging

Befolkningsutviklingen i Trøndelag viser at vi får en stadig eldre befolkning og bosettingen blir sentralisert til regionsentre og tettsted. En eldre befolkning skaper større behov for helsetjenester og endringene i bosetting skaper utfordringer med å rekruttere kompetent helsepersonell til distriktskommuner. Samtidig gir moderne medisin og teknologi muligheter for at folk med helseutfordringer kan bo hjemme lenger enn før.

Samfunnsplanleggingen må legge til rette for arbeid, bosetting og lokale nærmiljø som er inkluderende og støttende for innbyggerne. Mobilisering av familie, lokale nettverk, idrettslag, frivillige organisasjoner, menigheter og kulturliv er nødvendige tiltak. Det skaper leveforhold som kan gjøre det mulig å forebygge og mestre psykiske utfordringer, kroniske lidelser, ensomhet og akutte sykdommer. I utviklingen av byer og tettbygde strøk må en forhindre lokal luftforurensing og støy. Den lokale ruspolitikken må utformes slik at den reduserer forbruket av alkohol og illegale rusmidler.

Å gi innbyggerne i Trøndelag god kunnskap om folkehelse er en sentral oppgave for fylkeskommunen. Sykehus, kommunehelsetjenester og fastleger må gi kunnskap til sine pasienter om mestring av lidelser og hvordan de kan forebygge sykdomsutvikling. I videregående skoler må elevene få informasjon om sunn livsstil, rusmiddelbruk, kosthold, fysisk aktivitet, seksualitet og psykisk helse. KrF vil bruke undervisningsopplegget "Livsmestring i skolen" for å gi elevene den kunnskapen de trenger for å mestre sitt eget liv og forebygge problemer.

Trafikksikkerhet er en viktig del av folkehelsearbeidet. Hele trafikksikkerhetsarbeidet som visjon og formål er å unngå ulykker. Folkehelseoven gir kommunene ansvaret for å ha kunnskap og oversikt over status i kommunen og hvilke forhold som truer folkehelsen.

Trafikksikkerhet må tas med i denne vurderingen. Dette gjelder både mangel på fysiske tiltak som gang- og sykkelvei og utfordringer med adferd i trafikken.

Trønderne har bidratt til ny kunnskap innen medisin, behandling av sykdom og forebyggende helsearbeid ved å delta i HUNT-undersøkelsene. Regionen må legge vekt på å bringe informasjon om dette ut til befolkningen. Ved fremtidige HUNT-undersøkelser må hele regionen inkluderes.

Staten driver spesialisthelsetjenesten og kommunene har ansvar for kommunehelsetjenestene. Dersom Trøndelag skal være en god region å bo i, trenger vi moderne sykehus som samhandler godt med kommuner og fastleger. Befolkningens trygghet er avhengig av kvalitet i tjenestene og nærhet til tilbudene ved akutt sykdom. Sykehusene i Namsos, Levanger, Orkanger og Trondheim er viktige for å ivareta tilbudet til befolkningen

KrF vil:

- ha et folkehelsearbeid som inkluderer samfunnsplanlegging, informasjon og konkrete aktiviteter for befolkningen i Trøndelag
- inkludere familien, lokale nettverk, idrettslag og frivillige organisasjoner, kirker/menigheter og kulturliv i folkehelsearbeidet
- innføre undervisningsordningen “Livsmestring i skolen” ved alle videregående skoler
- påse at det skapes god samhandling mellom de ulike aktørene i regionen, som spesialisthelsetjenesten, kommunene, fastlegen og andre myndighetsorganer, for å gi innbyggerne et helhetlig og kvalitativt godt helsetilbud fra hjem til hjem. Dette gjelder spesielt tjenester innen rehabilitering, rus og psykisk helsevern
- bidra til at Helseplattformen implementeres som journalsystem i trønderske kommuner og hos fastlegene

Tannhelse

God tannhelse er en viktig del av og forutsetning for god helse. Hele befolkningen må ha tilgang til tannhelsetjenester av god kvalitet. En god tannhelsetjeneste må tilby alle typer tannbehandling og bidra aktivt til folkehelsearbeidet, til forskning og fagutvikling i regionen. Det er særlig positivt at de i samarbeid med helse- og sosialtjenesten i kommunene kan bidra til å hjelpe vanskeligstilte mennesker. God og stabil bemanning er viktige forutsetninger for å oppnå dette. En desentralisert tannhelsetjeneste er viktig for å sikre befolkningen tilgang til disse tjenestene.

KrF vil:

- arbeide for et kvalitativt godt tannhelsetilbud
- arbeide for en desentralisert klinikkstruktur

Kunst, kultur og frivillighet

Kunst og kultur

Mennesket er et sosialt og åndelig vesen som har flere behov enn kun de rent fysiske og materielle. KrF mener at et mangfoldig kulturliv bidrar til å dekke disse immaterielle behovene og fremme livskvalitet i hverdagen. Det kan dreie seg om film, musikk, scenekunst, idrett og et aktivt kirke- og menighetsliv.

Kunst og kultur har en egenverdi og er en viktig side av ytringsfriheten. Den må sikres en uavhengig rolle. Kulturforståelse er viktig for at vi kan forstå hverandre, og kulturutveksling bygger broer mellom enkeltmennesker og grupper. KrF vil fremme et kulturliv som skaper identitet og som gir oss trygghet rundt egne verdier, samtidig som den også åpner opp for nye impulser utenfra. Offentlig kulturarbeid skal støtte opp under idealismen og frivilligheten som finnes i fylket.

1030 er et av de mest symbolsterke årstallene i norsk historie og vi står foran et stort nasjonaljubileum i 2030. Jubileet og tiden fram til jubileet blir viktige for bevisstgjøring om vår kulturarv. Stiklestad, Verdal, Trondheim og Trøndelag vil være sentrale aktører.

KrF vil:

- oppmuntre barn og unge til kreativ kulturutfoldelse ved blant annet satsing på musikk- og kulturskolen, og på Ungdommens kulturmønstring
- arbeide for at Trondheim befester sin stilling som kirkelig senter, blant annet ved at Kirkemøtet legges fast til byen, samt videreutvikle pilegrimsleden til Nidaros og Stiklestad med tilhørende kulturminner, merking av ruter, overnattingstilbud og opplevelser
- videreutvikle Olavsfestdagene som en bred kulturmønstring med sterk tilknytning til Nidarosdomen og Olavstradisjonen
- støtte idrett og kulturutfoldelse for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- videreutvikle bibliotektilbudet med blant annet distrikts-tilbud gjennom Bokbussen
- stimulerer til fortsatt regional filmproduksjon, også med TV-serier og spillefilm • videreføre ordningen med kulturstipend for unge kunstnere
- videreføre “Den kulturelle skolesekken” som grunnlag for opplæring, økt kulturforståelse og flere kulturarbeidsplasser
- at idrett skal være en frisone fra rus, tobakk, doping og mobbing
- styrke museene og kulturinstitusjonene i Trøndelag
- videreføre Trøndelag barne- og ungdomsråd og den årlige ungdomskonferansen. • gi økonomisk støtte til rusfrie tiltak og holdningsskapende arbeid mot rus

Frivillighet

Et bærekraftig velferdssamfunn er avhengig av at innbyggerne tar medansvar for samfunnets utvikling, og ikke overlater det til det offentlige eller det kommersielle marked. De frivillige organisasjonene spiller en svært viktig rolle i å omskape dette engasjementet, slik at det både blir godt og nyttig for den som bidrar og for samfunnet.

Kulturliv og frivillighet er viktig for å skape samhold og tilhørighet. Et lokalmiljø som inkluderer alle, uavhengig av f.eks alder, kjønn, bakgrunn eller funksjonsevne, gir gode rammer for hverdagen. Åpenhet og bevissthet om tro og livssyn er et viktig bidrag til et inkluderende samfunn. Kunnskap om vår kristne kulturarv og den påvirkningen det har hatt på våre verdier er viktig for å kunne møte andre kulturer med respekt og åpenhet. En tid med forandring trenger forankring.

KrF vil:

- styrke det frivillige kulturarbeidet som foregår i fylket, både innen kunst, kultur, idrett og menighetsrelatert kulturarbeid
- ha samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner om gunstig lån av lokaler og utearealer ved videregående skoler og øvrige fylkeskommunale bygg
- arbeide for et livssynsåpent samfunn

Sørsamisk kultur

Trøndelag utgjør et betydelig område innen den sørsamiske kulturen. Fylket vårt har derfor et spesielt ansvar for sørsamisk kultur og sørsamisk næringsutøvelse. Sørsamisk kultur og næringsliv er uløselig knyttet til reindriftsnæringen.

KrF vil:

- opprettholde sørsamisk språk, kultur og næringsliv. Her spiller de sørsamiske sentrene Saemien Sijte og Aajege en viktig rolle
- tilrettelegge slik at sørsamisk kultur og språk blir tatt vare på, både for å sikre kulturarven som grunnlag for kulturbasert næringsutvikling
- ha en bestandsregulering av rovdyr som muliggjør en bærekraftig reindriftsnæring i regionen, og at det er god dialog mellom forvaltningen og reindrifts- og beitenæringen
  - videreføre ordningen med spesielle næringsutviklingsmidler til sørsamisk virksomhet

Inkludering og universell utforming

Integrering og inkludering

Et overordnet mål for integreringspolitikken er at innvandrere opplever seg respektert og som en del av fellesskapet med de plikter og rettigheter som andre innbyggere i Norge har. Arbeid er grunnleggende for et godt liv og KrF vil bidra til at flere innvandrere får en jobb og blir inkludert. Derfor ønsker vi å styrke språkopplæring for alle innvandrere; både flyktninger, asylsøkere og arbeidsinnvandrere. Voksenopplæring, spesielt for innvandrerkvinner, er også et virkemiddel for å få flere til å delta i samfunnslivet. Mangfoldet innvandrere bringer med seg er en berikelse for Norge. KrF verdsetter frivillige organisasjoners arbeid med integrering.

KrF vil:

- at Trøndelag skal være et inkluderende fylke
- styrke språkopplæringen for alle innvandrere
- en lærekandidatordning for innvandrerkvinner mellom 30 og 45 år

- skape flerkulturelle møteplasser, samt integrere innvandrere og flyktninger og ta i bruk deres ressurser i samfunnet og arbeidslivet

Universell utforming og velferd for funksjonshemmede

KrF vil at alle innbyggere skal få mulighet til å delta på samfunnets arenaer. Det stiller noen krav til inkludering og universell utforming. Universell utforming er nødvendig for noen og nyttig for alle, og handler om inkludering og menneskeverd. KrF mener at fylkeskommunen må samarbeide med ulike instanser for å sikre funksjonelle og helhetlige tilbud.

En inkluderende og universell skole er avgjørende for at alle får den utdannelsen de har rett på. Derfor skal alle videregående skoler og fylkeskommunale bygg være universelt utformet. KrF mener at hovedregelen bør være at alle elever får felles undervisning og at ikke elever med nedsatt funksjonsevne blir tatt ut av ordinær klasseromsundervisning. KrF vil forbedre karriereveiledningen ved ungdomsskoler og videregående skoler, slik at elever med funksjonsnedsettelse får god veiledning, samt støtte og oppmuntring til å velge den utdannelsesretningen de selv ønsker.

Å kunne reise så tilnærmet fritt som mulig er avgjørende for å kunne gjennomføre utdanning, delta i arbeidslivet, få natur- og kulturopplevelser og ha et sosialt nettverk. KrF vil jobbe for en TT-ordning (transporttjenesten for funksjonshemmede som ikke kan bruke vanlig kollektivtransport) som gjør dette mulig.

KrF vil:

- at alle videregående skoler og fylkeskommunale bygg skal være universelt utformet
- at elever med funksjonsnedsettelse som hovedregel skal få delta i ordinær klasseromsundervisning
- forbedre rådgivningstjenesten slik at elever med funksjonsnedsettelse får god veiledning og like muligheter til å velge utdanning som det øvrige elevene får
- at universell utforming skal være et krav når fylkeskommunen gir økonomisk støtte til kultur- og idrettsarrangement
- en TT-ordning som gir mulighet for deltakelse på samfunnets ulike arenaer

Kapittel II: Kompetanse, verdiskaping og naturressurser

Oppvekst og videregående opplæring

Videregående skoler og voksenopplæring

Videregående skole i Trøndelag er en god skole. Videregående skole skal være fremtidsrettet og med muligheter for personlig utvikling og utdanning som samfunnet har behov for. Det skal være mulighet for videregående utdanning i hele fylket.

Trøndelag er et samfunn med stort mangfold, høy teknologisk utvikling og internasjonalisering. I dette samfunnet er det viktig at barn og ungdom tilegner seg ferdigheter, kunnskap, forståelse, dannelse og verdier som samfunnet er bygget på. Elevene i den videregående skole skal oppleve undervisning som er relevant og som har kvalitet. Praktiske ferdigheter hos ungdom må verdsettes høyere enn i dag og i større grad likestilles med teoretiske ferdigheter.

Fylkeskommunens inntekter bør ha et kriterium som gjør at det er mulig å opprettholde en skolestruktur der flest mulig elever i videregående skole kan bo hjemme. Dette sees i sammenheng med en langsiktig tenkning om skolestruktur i fylket.

Videregående skole i Trøndelag er en viktig del av samfunnsutviklerrollen. Det er en del av utviklingen av Trøndelag at de videregående skoler faktisk er tilstede i hele Trøndelag.

Oppfølgingen av elever som er i faresonen for å droppe ut må bli bedre. KrF vil jobbe for bedre rutiner ved fravær slik at skulk fanges opp, og at sårbare elever får oppfølging. Fraværsgrense er et virkemiddel for å få kontakt med de elevene som står i faresonen.

Undervisningsopplegget «Livsmestring i skolen» er en del av læreplanen og KrF oppfordrer til undervisning i temaer som psykisk helse, mobbing, personlig økonomi, samlivslære, rus og kommunikasjon i nære relasjoner.

KrF vil arbeide for at skolen skal være fri for alle typer mobbing. Det må være nulltoleranse for mobbing i skolene, og alle mobbesaker skal gripes fatt i og få konsekvenser. Mobbeombudet skal være et uavhengig ombud.

KrF vil legge til rette for ikke-kommersielle skoler som et godt alternativ til den offentlige skolen.

Ikke-kommersielle friskoler (videregående skoler) bør tas med i beregningen når det skal dimensjoneres for økning i elevtall i Trondheim. Med dette menes at det må jobbes målrettet for at elever også kan gis tilbud til de ikke-kommersielle videregående friskoler i Trondheim.

KrF vil:

- at mobbeombudet fortsatt skal være uavhengig
- styrke skolehelsetjenesten (eks helsesøster, BUP-kontor, sosiallærere, mv.)
- ha langsiktig tenkning i valg i skolestruktur og et bredt fagtilbud i hele Trøndelag (desentralisert skolestruktur)
- styrke karriereveiledningen i ungdomsskolen
- øke satsingen på lærlingeplasser i offentlig og privat sektor

- MOT, Kjør for Livet, Forandringsfabrikken og andre organisasjoner/sosiale entreprenører kan være viktige og nyttige samarbeidspartnere for fylkeskommunen i arbeidet med barn og unge.
- at lærerne gis mulighet til å utføre hovedoppgavene undervisning, for- og etterarbeid

Landbruk, areal- og viltforvaltning

Landbruk

For KrF er det viktig å opprettholde levende bygder med økt matproduksjon, aktivt skogbruk, god pleie av kulturlandskapet og lokal foredling av råvarer. Landbruket sysselsetter mange og har store ringvirkninger for lokalsamfunn og andre næringer. De møter økte krav til effektivitet, ny teknologi og klima- og miljøhensyn. Her er det store behov for forskning og økt kompetanse. Tilbudene innen høyere utdanning for grønn sektor er av stor betydning for næringen og må videreføres. Det må sikres beredskapslagring av matkorn og såkorn

Jordbruk handler om trygg matproduksjon. I Norge importerer vi mer enn halvparten av den maten vi spiser, samt en stor andel av innsatsfaktorene i matproduksjonen. KrF vil øke norsk matproduksjon og styrke beredskapsnivåen vår. Matjorden er en knapp ressurs som må ivaretas på en langt bedre måte enn i dag. KrF vil redusere nedbyggingen av matjord og ha en god jordkultur.

- Skogbruket er en stor eksportnæring i fylket og har uutnyttede ressurser. Skogen ivaretar også viktige deler av vårt biologiske mangfold og har en stor evne til å binde CO₂. KrF vil forvalte disse ressursene på en bærekraftig måte. Derfor ønsker vi mer skogplanting, vern av områder med sjeldne arter og aktiv drift av produktiv skog. Planting og skogkultur må følges opp bedre

KrF vil:

- ivareta gode økonomiske rammevilkår for hele landbruket og spesielt for melkeproduksjon, grovfôrproduksjon og beitebruk
- ha gode etablerings- og driftsordninger for småskala- og nisjeproduksjon innen landbruket
- at Trøndelag oppfyller sitt mål om 1,5% årlig vekst i matproduksjonen
- ha gunstige avskrivningsregler
- ha en restriktiv jordvernpolitikk med sterke begrensninger og føringer for omdisponering av dyrket mark
- stimuleringsordning for valg av uproduktiv grunn ved oppføring av driftsbygninger
- ha støtteordninger for pleie av kulturlandskapet og mer bruk av fornybar energi i landbruket

- sikre høy mattrygghet gjennom god dyrevelferd, godt smittevern, lite sykdom og lavt medisinforbruk
- gi midler til forskning på nye måter å utnytte norske ressurser som dyrefôr
- stimulere til økt skogplanting og bedre utnyttelse av skogens evne til CO₂-binding

Areal- og viltforvaltning

Arealdisponering må sees i sammenheng med næringsvirksomhet, byplanlegging, distriktpolitikk, klima og miljø. Både i urbane og rurale strøk er det viktig å forvalte arealet riktig gjennom langsiktig planlegging. KrF vil tilrettelegge for bosetting og verdiskaping i byområder og i distriktene, samtidig som naturen og kulturlandskapet bevares for fremtidige generasjoner. Jord- og skogvern står sentralt i arealforvaltningen.

Enkelte områder har kvaliteter som gjør at de bør vernes. KrF ønsker frivillig vern av jord og skog så langt det lar seg gjøre, og vern som fører til økonomisk tap for grunneier bør erstattes. KrF vil ha en sunn utvikling i alle viltbestander og legge til rette for jakt og friluftsliv. Vårt biologiske mangfold er truet på mange områder og må tas på alvor. Debatten om de store rovdyrene viser noen av dilemmaene i forvaltningen. KrF vil jobbe for at man finner en god balanse mellom vern av rovdyr og sikring av beitedyr i distriktene.

Rovdyrforvaltningen i Skandinavia må sees under ett ettersom bestandene forflytter seg over landegrensene.

KrF vil:

- opprettholde det biologiske mangfoldet og bevare kulturlandskapet
- sørge for at man gjennom regional arealplan bygger ned minst mulig matjord
- å stimulere kommunene til tettere samarbeid i arealdisponeringssaker ● ha tiltak for å redusere viltpåkjørsler
- tilrettelegging for kommersiell utnyttelse av våre viltressurser og samtidig sikre allmennhetens tilgang til jakt og friluftsliv

Fiskeri og havbruk

Havbruk og oppdrettsnæring

Havbruk er en av Trøndelags viktigste næringer. Bærekraftig utvikling er avgjørende både for næringen selv og for villaksbestanden i våre elver. Derfor trengs det mer forskning og aktive tiltak innen området. Oppdrettsnæringen selv må med sin gode inntjening bidra i større grad. Det nasjonale kunnskapssenteret for Laks og vannmiljø (KVL) er en viktig medspiller.

Det er avgjørende at næringen sikres tilstrekkelig rekruttering og god tilgang til ny kompetanse. I denne sammenhengen er det viktig at Val videregående skole gis muligheter til å kunne utdanne tilstrekkelig antall fagarbeidere, samt at Ytre Namdal videregående skole, Guri Kunna videregående skole og Ytre Namdal fagskole gis gode rammevilkår.

KrF vil:

- at Trøndelag skal opprettholde eller øke det kvotebaserte fisket
- at vi i fylket får vår rettmessige andel av rekrutteringskvotene
- at fylkeskommunen bidrar til godt og komplementert samspill mellom kompetansemiljø på havbruk i hele fylket.
- fylkeskommunen bør ha en sterk rolle i arbeidet med å legge til rette for innovasjon innen havbruk.
- at det forskes på nye arter
- videreutvikle og styrke utdanningstilbudene ved Val videregående skole, Ytre Namdal videregående skole, Guri Kunna videregående skole og Ytre Namdal fagskole
- øke forskningsinnsatsen innen området
- at fiskeri skal ha prioritet i spørsmål som omhandler avveininger mellom oljeutvinning/seismisk skyting og fiskeri
- bevare norsk eierskap i fiskeri og havbruk og legge vekt på lokale arbeidsplasser når kvoter skal fordeles
- at oppdrettsnæringen skal betale arealavgift til kommunene
- at kampen mot fôrtap, lakselus og rømming intensiveres
- stimulere løsninger som reduserer forurensning fra oppdrett
- ha leveringsplikt for å fremme lokal videreforedling og motvirke fusk og fangstdumping
- innføre ordninger for levering av restfangst
- sikre kystfiskeflåten forsvarlige driftsvilkår
- at Redningselskapet skal være en sentral aktør i beredskapen langs kysten
- der det ligger til rette for økt bruk av landstrøm i havbruksnæringen bør denne muligheten utnyttes

Kapittel III: Regionale tyngdepunkt og kommunikasjon

Balansert utvikling er et sentralt begrep i nye Trøndelag. Begrepet rommer målsetninger om å binde sammen hele fylket slik at alle bidrar og alle drar nytte av fellesskapet. Det er ikke en målsetting at alle steder skal være like, men at alle skal ha tilgang på funksjonelle sentre. Kraftfulle, funksjonelle sentre er et viktig virkemiddel mot intern sentralisering i fylket. Binder vi fylket godt sammen forvalter vi ressursene som ligger i naturen og folket på en fremtidsrettet måte. Nøkkelen for å binde fylket sammen er mobilitet og kommunikasjon. Funksjonelle løsninger krever nytenkning og bruk av teknologiske virkemidler.

Kommunikasjon

Kollektivtransport

Mobilitet sammenfatter alle løsninger for transportbehovene våre. Vi trenger nye løsninger som kan gi gode tilbud både der folketallet er lavt og avstandene er store, og der transportsystemet må takle høy kapasitet på relativt lite areal. Teknologien gir oss muligheter til å samordne transporten og i større grad benytte oss av ledig kapasitet som allerede finnes, for eksempel gjennom samkjøring. Vi må gjøre transporttilbudene mer tilgjengelige og utnytte dem bedre gjennom samkjøring og samordning av ulike transporttilbud. Nøkkelen ligger i å samle informasjon slik at reisende kan ha oversikt over hvilke tilbud som finnes og lett kan velge mellom dem.

Tog er en ryggrad i kollektivsystemet, men har et potensial til å spille en enda større rolle. Nøkkelen ligger i økt avgangsfrekvens og passasjerkapasitet. Kollektivsystemet med tog, båt og buss må knytte sammen byer og sentra. I og rundt byene kan buss og bane gi effektiv transport sammen med gange og sykling. I distriktet må fleksible løsninger som for eksempel bestillingstransport utvikles for å gi gode transporttilbud for alle innbyggere.

Drosje er et viktig og fleksibelt tilbud for enkeltpersoner, skoleskyss og helsetransport. Derfor er det viktig at drosjenæringen sikres et grunnlag for drift i distriktet. Dette må det offentlige bidra til. I byen er det et viktig mål å få markedet til å fungere slik at tilbudet blir godt og sikkert for brukeren, arbeidsforholdene gode for sjåførene og utbyttet tilfredsstillende for eierne. KrF vil:

- at kollektivtilbudet må være klimanøytralt
- at Trønder- og Meråkerbanen må få økt frekvens, kapasitet og elektrifisering
- ha effektive buss-, båt- og togtilbud mellom byer og tettsted
- at mobilitet i distriktet sikres gjennom fleksible løsninger som for eksempel bestillingstransport
- at felles informasjonsplattform gjør det mulig med økt samkjøring og samordning av transport
- at drosjepolitikken skal sikre et tilbud i distriktet og sikre et fungerende marked i byen

Samferdsel, veier og trafikksikkerhet

Sikre og fremkommelige veier er blant flere viktige grunnlag for verdiskaping og bosetting. Vedlikeholdsetterslepet er en stor utfordring som må løses gjennom planmessig tilnærming, nye metoder og økt ressursbruk. Fylkeskommunens fornyingsprogram er et godt virkemiddel som må styrkes. Manglende bæreevne skaper barrierer for næringslivet. Det hindrer verdiskaping og utvikling. Det er fremdeles behov for å investere i nye veier. Vektleggingen av drift og vedlikehold må økes. Trøndelag er landets nest største veieier. Vi må bruke denne posisjonen til å stadig jakte på nye og effektive løsninger for bygging, drift og vedlikehold. Samarbeidet med Statens vegvesen, Nye Veier og entreprenørmiljøet generelt, er viktig for å oppnå dette. Fylket bør vurdere å samarbeide med kommuner, entreprenører for å finne enklere løsninger for bedring av veistandard på veier som ikke når opp i generell prioritering

Null-visjonen om ingen drepte eller hardt skadde må ligge til grunn for alt vi gjør. Bred, kunnskapsbasert og langsiktig tilnærming har gitt suksess. Vi har fortsatt mye ugjort. Sertifiseringsordningen Trafikksikker kommune sikrer et bredt og systematisk arbeid som gir resultater. Statistikken viser at ungdom er mer utsatt for ulykker enn mer erfarne sjåførere. I samarbeid med “Kjør for livet” har Trøndelag utviklet en modell som gir ungdom som søker risiko et miljø og en aktivitet som bidrar til refleksjon rundt egen atferd. Målet er å ta vare på interessen for bil, men redusere risikoen for ulykker. Målsettingen om nullvekst i biltrafikken gir flere myke trafikanter. Ønsket politikk kan gi uønsket virkning i form av flere ulykker dersom vi ikke har stor oppmerksomhet på dette. Det er et mål at flere barn skal kunne gå og sykle til skolen. Da må barna få trafikkopplæring, flere veier sikres og området rundt skolen organiseres slik at henting og levering med bil ikke skaper farlige situasjoner. Når flere går og sykler til skolen gir det bedre folkehelse og økt trafikksikkerhet.

KrF vil:

- at halvparten av kommunene skal være trafikksikre kommuner innen 4-årsperioden
- at fylket skal videreføre arbeidet overfor risikosøkende ungdom i samarbeid med “Kjør for livet”
- jobbe aktivt med trafikksikre soner rundt barnehager og skoler, slik at flere barn kan gå og sykle til skolen
- at målet om flere myke trafikanter ikke skal føre til flere ulykker
- ha et godt samarbeid med kompetansmiljøene for å sikre bred kunnskap om trafikksikkerhet
- at Trøndelag skal være innovativ og nyskapende i sin rolle som eier, bygger og drifter av fylkesveiene
- at drift og vedlikehold av fylkesveier må styrkes
- at nye investeringer må vurderes nøye ut fra næringslivets behov

Mobilnett og bredbånd

Mobilnett og bredbånd er grunnleggende infrastruktur som må være på plass i alle deler av fylket. Godt utbygd infrastruktur av denne typen reduserer avstandsulemper og kan gi nye muligheter uavhengig av lokalisering.

KrF vil:

- at mobilnett og bredbånd må bygges ut i hele fylket

Regional utvikling og næringsliv

Regional utvikling

Livskraftig næringsliv er ryggraden for både sysselsetting og bosetting i alle deler av Trøndelag. De naturgitte ressursene som finnes i fylket, både på land og sjø, gir oss et stort konkurransefortrinn som må utnyttes.

Det tette samarbeidet mellom næringslivet og de naturfaglige og teknologifaglige kompetansemiljøene har gitt fylket store fordeler. Samarbeidet bør styrkes slik at næringslivet i fylket kan være ledende innen teknologi, helse og miljø.

Som et kristendemokratisk parti ser KrF det som et særlig ansvar å sikre en bærekraftig utnytting av ressursene. Klima og miljø skal spille en viktig rolle for hvordan næringslivet drives og hvordan ressursene utnyttes.

KrF vil:

- Vektlegge oppfølging av “Strategi for innovasjon og verdiskaping” med tilhørende handlingsprogram
- Arbeide ut fra hovedmålsettingen om økt bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurransevne i Trøndelag.

Reiseliv og opplevelser

Trøndelag har mye å tilby innenfor opplevelsesnæring og reiseliv, som for eksempel mat, natur, kultur og større arrangementer. Opplevelsesnæring og reiseliv er viktige næringer i Trøndelag og begge utvikler seg best i gode samspill mellom ulike aktører. Fylkeskommunen spiller en viktig rolle i det å bringe aktører sammen for å bygge opp under slikt samspill. Pilegrimsledene i Trøndelag representerer et viktig reisemål og en bærekraftig form for turisme. KrF vil arbeide for at pilegrimsledene med tilhørende kulturminner, videreutvikles med merking, overnattingstilbud og opplevelser.

KrF vil

- styrke Trøndelag som reisemål
- styrke samspillet mellom aktørene innen opplevelse og reiseliv
- styrke satsingen på pilegrimsledene og verdiskapingen tilknyttet til dem
- arbeide for å få lagt større idretts- og kulturarrangement i Trøndelag, i samarbeid med idretten og kulturlivet, slik som VM i Nordiske grener i Granåsen i 2025

Forskning og samfunnsplanlegging

For at fylkeskommunen skal ivareta sin oppgave som regional planmyndighet på en god måte er regionale planer med godt forankring hos statlige myndigheter og kommuner, et viktig verktøy. Gode prosesser er avgjørende for hvordan rollen som samfunnsutvikler utøves.

Trøndelag har sterke forsknings og kompetansemiljøer. Fylkeskommunen har en viktig rolle i det å tilrettelegge for god kobling mellom næringsliv og FoU-

KrF vil

- at fylkeskommunen bruker rollen som regional planmyndighet som en viktig del av samfunnsutviklerrollen
- at fylkeskommunen bidrar med god rådgivning og til godt samspill med kommuner og andre aktører i planarbeidet

Samfunnssikkerhet og beredskap

Beredskap til lands og til vanns

Økt satsing på samfunnssikkerhet og beredskap er nødvendig. Klimautfordringene alene stiller oss overfor mange nye utfordringer. Samfunnssikkerhet må vektlegges i all samfunnsplanlegging. Senere års krisesituasjoner både nasjonalt og lokalt gjør dette tydelig.

Trøndelag har en viktig posisjon som vertskap for hovedflystasjonen på Ørlandet, Trondheim lufthavn Værnes og de amerikanske forhåndslagrene vi har i fylket.

Ansvars-, likhets- og nærhetsprinsippet er retningsgivende for arbeidet med beredskap og krisehåndtering. Kriser skal håndteres på lavest mulig nivå. De som har ansvar i en normalsituasjon, har også ansvaret ved ekstraordinære hendelser. Organiseringen som etableres for å håndtere krisesituasjoner må være mest mulig lik den man har til daglig. Det er viktig at alle aktører som driver med beredskap på regionalt nivå så langt det lar seg gjøre organiseres etter sammenfallende grenser.

En best mulig håndtering av krisesituasjoner forutsetter en tilstrekkelig grunnbemanning blant de som har ansvar for å håndtere slike situasjoner. Dette må vektlegges også i det pågående arbeidet med en politireform. Samarbeid - også sivilt-militært - er et viktig stikkord i alt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Arbeidet med bedre koordinering av blålyssektorene må fortsette. Dette gjelder også samhandling over grensen mot Sverige mellom sjø og land. Det nye nødnett forutsettes å bedre samhandlingen vesentlig.

Kommunenes beredskap vil i de aller fleste tilfeller representere førstelinjetjenesten i krisesituasjoner og vil slik også være et fundament i den nasjonale beredskapen. Dette gjelder både forebygging og krisehåndtering. Samtidig må fylkesmannens beredskapsansvar synliggjøres bedre.

KrF vil:

- at gode og kontinuerlige risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) legges til grunn for generell samfunnsplanlegging, beredskapsplanlegging og forebyggende tiltak. Dette må være planer som er korte, konkrete og gjennomførbare
- videreutvikle samarbeid og samvirke for å sikre helhetlig og samordnet krisehåndtering på sentralt, regionalt og lokalt nivå
- felles utdanning og oppdatering i forhold til aktuelle trusler, samt kurs og regelmessige øvelser
- sikre at politiet kan få rask og effektiv bistand fra Forsvaret ved behov i krisesituasjoner

- at det fortsatt legges til rette for deltakelse fra sivile aktører under relevante øvelser i Forsvaret
- opprettholde lokal og nasjonal matvareproduksjon og lager av nødvendige basisprodukter ut fra et sikkerhetsperspektiv
- videreutvikle en god samordning av tilsyn for sikkerhet i luftfart, skipsfart og transport på land
- styrke sikkerheten og beredskap innenfor petroleumsvirksomheten
- bygge ut oljevernberedskapen langs hele kysten
- styrke kystberedskapen
- gi frivillige aktører som Redningsselskapet og Norsk luftambulans gode rammevilkår

Kapittel IV: Klima, energi og miljø

FNs klimapanel (IPCC) sin rapport fra oktober 2018 viser at 2 graders global oppvarming gir betydelig økt risiko for alvorlige konsekvenser for økosystemer, mennesker og samfunn over hele verden, sammenlignet med en økning på 1,5 grader. For å begrense oppvarmingen til 1,5 grader, må utslippene av klimagasser reduseres med 40-50 prosent innen 2030. Det vil kreve svært raske og omfattende endringer i de fleste samfunnssektorer.

Denne kunnskapen gjør at vi må ta klimautfordringen på alvor og at vi har dårligere tid enn vi tidligere har tenkt. Vi må ta vår del av ansvaret for å nå 1,5-gradersmålet på klima, der Norges utslippskutt hovedsakelig tas hjemme. Det betyr at Norge skal bli et nullutslippsamfunn. Framtiden må bygges klimanøytralt, der fossile energikilder fases ut og satsingen skjer på fornybar energi.

KrF vil arbeide for at Trøndelag gjennom fylkeskommunens egen virksomhet og i nettverk oppnår utslippsreduksjon gjennom omlegging og nye, innovative løsninger for produksjon, transport og energiforsyning.

KrF vil:

- at fylkeskommunen aktivt bruker rollen som innkjøper til å drive fram nye og klimavennlige løsninger
- øke klima- og energirelatert FoU-virksomhet i regionen tilknyttet NTNU og Nord universitet
- Norges energiforbruk må dekkes av fornybar energikilder og energiøkonomisering
- fortsatt bygge gode sykkelveier og oppfordre til premiering av jobbsykling
- arbeide for at drosjene i Trøndelag skal være utslippsfrie inne 2023
- arbeide for at flere bussruter kjøres på miljøvennlig drivstoff
- arbeide for landstrøm ved større havner i fylket
- begrense saltbruken på veiene

- at nye bygg skal bygges energieffektive ut ifra et langsiktig perspektiv
- ENØK-tiltak i offentlig sektor som sikrer at energiforbruket blir lavest mulig og at tilgjengelig energi utnyttes maksimalt
- arbeide for at staten gjennom ENOVA skal styrke støtteordninger for solceller
- å stimulere til ENØK-tiltak i privat sektor, både gjennom regelverk og offentlige støtteordninger

Råd fra Miljødirektoratet og andre faginstanser skal vektlegges tungt i saker om biologisk mangfold og bevaring av naturtyper